

tatást, és duzzasztják a gyógyszergyárak bevételeit, amelyeket az államok alaposan megadóztatnak. Tehát, saját betegségükkel sokaknak hasznot hajtanak. Két dolog fontos, mondta nekem egy magánosításra váró menedzser: Legyen beteg, és legyen gyógyszer. Generációs harc mindig volt, van, és jó, ha van. Ebben harcban ugyanis az ifjúság idejekorán megöregszik. Minél élesebb a szembenállás a fiatalok és öregek között, annál élesebb lesz a harc a fiatal hatalombirtokosok táborában, belül. Újabb eszméket ugyanis nem lehet kitalálni, és a harc módszerei is régiek, és ha már ellesték, akkor alkalmazni kell őket. Az öregek soha nem irigylik a fiatalokat, ez rendszerint fordítva történik. Tanulni azonban senki nem akar.

Ennek bizonyítására írom le két hajdani professzorom beszélgetését, amit egy tudományos kutatás eredményének bemutatása váltott ki. A tanulás materiális jellegét bizonyítandó, egy munkacsoport planáriákkal kísérletezett. Tudnivaló, hogy ezek a férgek, ha kettévágják őket, lassan kinövesztik a hiányzó oldalukat. Az állatkákat vizes kádban hanggal jelzett áramutések érték, ha a fekete felületen tartzkodtak, ami megszűnt, ha a fehér felületre úsztak át. Lassan megtanulták, hogy a fényjelzésre a fehér felület fölé kell úszni, akkor a kellemetlenség elmarad. Ezután ketté-

vágták a kiképzett laposkákat. Megvárták, amíg kinő a másik felük, és visszatették őket a kádba. A regeneráltak is igen jól teljesítettek. A betanítottak másik felét megették tanulatlan férgekkel. És csoda történt (állítólag): A nem trenírozott férgek, akik megették a képzettek felét, sokkal gyorsabban megtanulták a menekülési útvonalat, ha jött a fény. Kvázi: megették a tudást!

„Te, kedves K. – mondta professzor H. az elnöki asztalnál a társelnöknek –, ...hallod ezt? ...hát ez szörnyű! Gondold el, ha ez igaz, akkor a fiatal munkatársaink minket megölnék, és megeszik az agyunkat.” Professzor K. odafordult az elnöktárhoz, és kissé rezignáltan a fülébe súgta: „Igen tisztelt tanártársam, ezek bennünket hülyének tartanak. Dehogy is fognak bántani... ezek egymás agyát fogják felzabálni.”

Nem mondom, hogy úgy legyen, mert így van. És amíg így van, addig az öregek viszonylag biztonságban vannak. Veszélybe akkor kerülnének, ha sikerülne megfiatalodniuk. Erre azonban az esélyük elenyésző. Ami pedig Vilar jóslatait illeti, azok teljesezésére még néhány évet várni kell. ...vagy nem kell várni? Emlékeznek minden idők legjobb magyar humoristájára? Feltámadunk! vagy: Fel! Támadunk!?

DR. SZIRMAI IMRE

Nagy halottak 2007-ben

2007 folyamán több számomra fontos nagy személyiség, kiváló művészegyéniség távozott az élők sorából. A haláluk utáni napokban sok összefoglaló jelent meg életükről, jelentőségükről. Én most csak néhány elemző gondolatot, személyes emléket, belső érzés diktálta véleményt szeretnék felvillantani ebben a kis írásban. Fiatalabb korunkban egy találkozás, egy virtuális találkozás, egy mű megismerésénél bekövetkező szinte találkozási élmény élethosszig tartó hatással, ikonként épülhet be szellemi architektúránkba, vagy lehet belső

múzeumunk féltett terme. A meghaltak közül hárman különösen sokat jelentettek nekem évtizedeken át, róluk emlékezem meg.

Ingmar Bergman gondolatok által borzongató, a lélek mélyébe ásó filmjei végigkísérték az elmúlt 40 évben filmhez kötődő érdeklődésem útját a *Naplementétől* a *Sarabandig*. Az emberek istenhitének kételyeit, az emberek közti valódi lelki kapcsolatok feloldhatatlan belső gátjait az én belső életutam hullámaival párhuzamosan jelenítette meg és helyezte mitikus dimenzióba. A nagyszerű és mindig azo-

nos szereplőkbe világlátását transzplantálta, azok az ő testi kinövésai lettek, őt fejezték ki egyedi minőségükben is. Így a különböző témát tárgyaló filmek gondolati folyamatosságát a szereplők azonossága is biztosította, illetve kifejezte. A téma csak ruha volt az alatta levő test megjeleníthetőségére. A szenvedés, a betegség gyakran jelent meg a kapcsolatok viszáljának termékeként, azt kiváltó, módosító, befolyásoló tényezőként, sokszor mint a létezés alapmotívuma. Műveiben a férfi-nő kapcsolatban – még az erotika terejében is – az ember-ember kapcsolat huzalait boncolgatta.

Marcel Marceau a pantomim koronázatlan királya 40 éve szerepelt Budapesten. Felejthetetlen produkcióját volt szerencsém látni. Művészete a semmit világgá teremteni, a láthatatlant ott-létezővé varázsolni, mintha ott lenne a fal, a tárgy, a másik ember, annak virtuális tárgyi határáig terjedt ki fizikai mozgásterét, illetve mint létezővel kommunikált arcával, testével. De talán ezeknél még több a belső átalakulás megjelenítése. Számomra legnagyobb produkciója volt az a gyaloglást mímelő járásbemutató, melynek elején az éppen járni tanuló, csetlő-botló kisgyerek járásformáját láttuk, majd áthaladva az életkorokon, így többek közt a magabiztos tinédzser, az érett középkorú ember korszakaszán, a művészi szám az aggastyán magát éppen vonzó vánszorgásával zárult.

A magyarként született Lucien Hervé alias Elkán László fotóművészetét is kb. 40 éve ismertem meg. A nagy építészeket bemutató kiadványsorozatba került be ő is, egyedül nem építészként, hanem mint az építészeti fotózás talán legnagyobb alakja. Ebben a könyvben ő maga foglalta össze az épületek fényképezésének általa kiérlelt fő tételeit. Mivel magam is elsősorban építményeket szeretek fotózni, elveinek nagy részét magamévá tettem, sokszor ezen irányító gondolatok alapján fényképezek. Így: a közel és távol egybekomponálásával a tér érzékelését plasztikussá lehet tenni, a fizikai valóság többretegűsége, a rétegek egymáshoz való viszonya esztétikai élménnyé

emelhető. Ugyancsak a vonalak játéka döntő tényező, a tárgyak szélét jelző vagy a belőlük kiemelkedő vonalak, több párhuzamos vagy egymást metsző vagy átlósan futó, éles szöveget alkotó vagy egyenes és ívelt kombinálódó vonalak. Ezeket mindig megtalálta az adott épületen vagy annak környezetével együtt megjelenő egységében. Mindehhez a beeső fény kontrasztkiemelő hatása kell, így a megfelelő tiszta napsugár és megfelelő napszak, a fotós részéről a megtalált rátekinthető szög. Hervé képein ebből fakadóan vezető szerepet visznek az árnyékok is a kontraszt- és vonalképzés alkotórészeként. Emberek is szerepelnek sok építészeti képén, sokszor az építményt teremtő ember nagysága vetül az építményre, máskor kis figuraként jelenik meg a nagy épületben vagy mellette, de ekkor sem mellékes megjelenésük, valami tartalmi többletet adnak az építészeti környezetnek. További alapvető tétele, hogy a fényképen megjelenő részletnek ki kell fejeznie az egész épület struktúráját, hangulatát, a részben fejeződik ki az egész, mint a cseppben a tenger. Az anyagi minőség érzékeltetése, a kicsiben megjelenő, de a nagyra utaló vonalszerkezet adja az extrapolálás lehetőségét. Hazánkban több kiállítása volt, amelyek többségét volt alkalmam látni. Több albumát is kiadták, talán a legátfogóbbat a Francia Intézetben mutatták be, amelyen Göncz Árpád köztársasági elnök is részt vett. Az alkotó betegsége miatt nem tudott jelen lenni. Egyik kiállításán az ő általa készített fotósorozatból ismertem meg Fatehpur Sikrit, az indiai mogulok lakatlanná vált városát, ennek alapján szereztem tudomást egyáltalán létezéséről, és később, amikor Indiában jártam a Tádzs Mahalhoz szervezett kirándulást sikerült e város maradványainak meglátogatásával kiegészíteni.

A képi megjelenítés és a mozgás mindhárunk művészetének alapvető alkotórésze volt, bár igen különböző formában. Jó érzés belül hordozni nagyszerű emléküket és hatásukat.

DR. BOGA BÁLINT

Ahogy nincs reformnáci – úgy reformkommunista sincs.

(Lezsák Sándor)